

ВОЈНА ПОЛИЦИЈА САД У ИРАКУ

УНИВЕРЗАЛНЕ
СНАГЕ

Војна полиција оружаних снага САД има врло значајну улогу у Ираку. Бројни проблеми успостављања нове цивилне власти захтевају енергично, али одмерено војно деловање. Према мишљењу америчких стручњака, војна полиција располаже управо таквим квалитетима. Зато је, осим за обављање војнополицијских послова за потребе америчких оружаних снага, ангажована и на пословима одржавања јавног реда и мира, сузбијања криминала, оспособљавања и увођења у посао нове ирачке цивилне и војне полиције, али и на обезбеђењу органа за трансфер власти.

Одмах после окупације Ирака борбене јединице и њени команданти суочили су се са проблемима безвлашћа на целом простору, посебно у главном граду Багдаду. Општи хаос који рат носи омогућио је невиђену пљачку свега што се опљачкати могло. Градове је захватио хаос у коме је важио закон јачег. Пљачкало се све, чак и болнице, а посебно су страдали музеји и археолошка налазишта непроцењивог историјског наслеђа старих цивилизација. С друге стране, обичан ирачки народ очекивао је да ће америчке окупационе власти брзо успоставити ред и заштитити грађане од вандализма и криминалаца, организовати локалну власт и препустити је Ирачанима. Међутим, није било баш према очекивањима. Протести ирачких грађана због спорог увођења реда, пљачки, нефункционисања комуналног система понекад су прерасли у антиамеричке демонстрације. Борбене јединице, које су се суочавале са демонстрантима, уместо да их умире или растерају, неколико пута су непотребно отварале ватру, убивши при том више стотина цивила. Сигурно је да таква реакција америчких јединица није наишла на одобравање Ирачана, али ни посебно формираног тима америчких стручњака задужених за успоставу нове власти у Ираку.

На више места, па и у САД, чуле су се критике због таквог понашања борбених јединица, следило је и питање да ли оружане снаге САД у Ираку, пре свега КоВ, као носилац дејства и сада окупације, имају снаге које у тим ситуацијама могу ефикасно реаговати, али уз рестриктивну примену силе. Одговор је био потврдан, то је војна полиција (ВП).

■ ОРГАНИЗАЦИЈА

Сваки вид Оружаних снага САД има "своју" војну полицију. КоВ као најбројнији има и највећи број јединица и припадника војне полиције. Укупно, у време инвазије на Ирак (2003. године) у активном и резервном саставу и Националној гарди било је око 35.000 припадника војне полиције. Од тог броја око 22.000 налазило се у резерви или служило у јединицама Националне гарде.

M-1117 Guardian Armored Security Vehicles (ASVs) – оклопно возило намењено првенствено војној полицији. У Ираку је 130 таквих возила учествовало у дејствима.

Дакле, само је неких 13.000 било активно у служби КоВ, сврстано у шест бригада, четири групе криминалистичке истражне службе (CID) ("групе" су јединице ранга бригаде), неколико самосталних батаљона и чета у активним дивизијама. Показало се да је таквих снага, с обзиром на потребе у Ираку, ипак мало. Планираном пуном оружаних снага било је предвиђено да се бројно стање активног састава војне полиције повећа. Према најновијим проценама, у оквиру трансформације америчке Копнене војске, од 2005. до краја 2007. године, броју активних припадника војне полиције, рачунајући и раније повећање, прикључиће се око 5.000 људи, уз још око 5.000 који ће бити у Националној гарди и резерви.

Непрекидно ангажовање америчке војске на кризним подручјима у Европи (Босна, Космет), Авганистану и другде, у акцијама које су првенствено имале полицијски карактер (борба против тероризма, успостављање и одржавање власти и владавине реда и закона), разлог је масовнијег ангажовања јединица војне полиције. Такве јединице стекле су солидно искуство нарочито у ситуацијама успостављања реда, мира и подршке новој власти на подручју где су претходно владали ратни хаос и анархија, али и сузбијања криминала у сопственим редовима.

■ АНГАЖОВАЊЕ

За почетну акцију у нападу на Ирак, непосредно или посредно ангажоване су следеће јединице војне полиције оружаних снага САД: чете војне полиције у саставу ангажованих дивизија КоВ, команда 18. бригаде ВП из састав 5. корпуса стационираног у Европи, 800. бригада ВП из резерве КоВ (намењена за обезбеђење ратних заробљеника), више чета војне полиције из састава резерве КоВ и Националне гарде ради потпуне ангажованих батаљона ВП, 2. батаљон војне полиције Маринског корпуса ("морнаричке пешадије"), чете војне полиције из ангажованих дивизија Маринског корпуса, јединице војне полиције логистичких команди и органа КоВ и Маринског корпуса и

НАДЗОР ТРАНСПОРТА

У оквиру превентивне заштите америчких снага ангажованих у Ираку у лукама Антверпен (Белгија) и Бремерхавен (Немачка) припадници 5. бВП (CID) спроводили су оперативни надзор над транспортима опреме који су одлазили и стизали из Ирака. Рад је организован у непосредној сарадњи са полицијом Белгије, Немачке и војном обавештајном службом. У једном од бродова нађен је сакривен товар "ратног плена" – оружје, намештај, уметнине и експлозив. "Роба" је била намењена илегалном тржишту у Белгији, Немачкој и Европи.

органи и јединице Криминалистичке истражне команде (Criminalist Investigation Command) КоВ и истоветне команде Морнарице.

Укупно је ангажовано око 4.500 припадника војне полиције активног и резервног састава и Националне гарде КоВ, те око 750 припадника војне полиције активног и резервног састава Маринског корпуса.

Током периода од скоро три године у сменама су се измењале скоро све јединице војне полиције активног и резервног састава КоВ, Националне гарде и Маринског корпуса. Неке јединице се и по други пут налазе у Ираку.

Марински корпус је у активном саставу имао само један батаљон војне полиције (2. бВП/2. логистичке бригаде/2. FSSG), који је и ангажован у Ираку. Уз чете војне полиције маринских дивизија и чете и водове при логистичким елементима то је било недовољно за задатке које је требало обавити. Зато је у зони операција додељеној Маринском корпусу дејствовао, као ојачање, батаљон војне полиције КоВ (716. бВП). У анализи једногодишњег ангажовања војне полиције надлежне старешине из руководећег састава Маринског корпуса закључиле су да Корпус располаже малим снагама војне полиције, да су и те мале снаге (чете) раздвојене по деловима за обезбеђења логистичких елемената, привремених летишта авијације, и слично, те да једноставно не могу одговорити обавезама које се стављају пред њих. Такође су изнеле став да је помоћ коју је пружила војна полиција КоВ била значајна и ефикасна и да у наредном периоду по том зору треба организовати и војну полицију Маринског корпуса.

Занимљиво је да је у Ираку, као помоћ и подршка војној полицији КоВ на страниој територији, у зони непосредних борбених дејстава ангажована и војна полиција америчког ваздухопловства (службени назив је Air Force Security Force – Ваздухопловне снаге безбедности). Наиме, за обезбеђење једне базе (Camp Bucca) ангажована је и једна мешовита јединица војне полиције ваздухопловних снага ранга чете. То ангажовање позитивно је изненадило већину припадника америчког КоВ у тој бази.

Може се рећи да, иако формално подељена по видовима, уз традиционални међувидовски ривалитет, војна полиција оружаних

снага САД у Ираку, први пут после Вијетнамског рата дејствује јединствено, под функционалном командом начелника (Provost Marshal) војне полиције Команде копнене компоненте коалиционих снага.

■ ЗАДАЦИ

Војна полиција је ангажована у оквиру основних наменских задатака, а то су: подршка маневру и покретљивости, заштита снага, интернација лица и обезбеђење ратних заробљеника, одржавање закона и реда и сузбијање криминала. Наравно, те задатке је обављала и обавља за потребе својих и коалиционих снага, али веома много и на територији, у функцији окупационих снага. То се пре свега односи на задатке одржавања реда и мира на јавним местима, спречавање крађа, пљачки напуштених државних и јавних објеката, археолошких налазишта и, нарочито, оспособљавање полиције нових ирачких власти.

У оквиру подршке маневру и покретљивости снага војна полиција је обезбедила на хиљаде конвоја углавном логистике, тежишно од луке Басре до Багдада, али и других места где су лоциране базе америчких снага. У почетној фази окупације Ирака, заједно са другим јединицама, успостављено је више десетина контролних пунктова за контролу и усмеравање кретања сопствених снага али и цивила. Такође, врло често су праћени и обезбеђивани конвоји хуманитарне помоћи, тимови за цивилне послове током рада на терену, а обављано је и саобраћајно извиђање за потребе сопствених команди.

Одмах после успостављања база за дужи боравак снага, успостављен је систем физичког обезбеђења чији је носилац војна полиција. Непрекидно се обезбеђују високе војне старешине (команданти дивизија и виши), али и представници америчке власти у посети Ираку. У почетку су обезбеђивани и званични новоустављене ирачке власти.

Према објављеним подацима војна полиција је спровела и обезбедила преко 60.000 ратних заробљеника и ухапшених лица. Ове послове је тежишно обављала 800. бригада војне полиције из састава резерве КоВ, као специјализована јединица за ове задатке. У центар пажње светске јавности дошла је након сазнања о злостављању заробље-

Амерички маринци и припадници војне полиције Копнене војске

Припадници 115. чете војне полиције из састава Националне гарде у Фалуци

ника и интернираних лица у затвору Абу Граиб (Abu Ghraib). Почетком 2005. године до новинара су дошли снимци на којима се виде припадници 800. бригаде војне полиције, међу којима и неколико војника женског пола, како понижава, сексуално и физички злоставља затворенике у затвору Абу Граиб. Овај скандал је покренуо ланац истраге чији је резултат био судско гоњење и кажњавање, мањим затворским казнама, свега неколико војника и подофицира. Високи официри, пре свих команднт 800. брВП, бригадни генерал Џенифер Карпински и командант 205. обавештајне бригаде, уз још неколико официра из ове две бригаде су прошли само са дисциплинским казнама. Крајем априла 2006. године Војно тужилаштво је подигло оптужницу против потпуковника Стивена Џордана, помоћника команданта 205. обавештајне бригаде због злостављања и малтретирања затвореника у Абу Грību.

Јавно објављени подаци о истрази говоре о томе да је један од узрока оваквог понашања недовољна оспособљеност и општа неприпремљеност припадника активног и резервног састава 800. брВП за деловање у ратним условима. Чињеница је да је овај скандал значајно угрозио имиџ америчке војске у свету показао да ни демократски контролисане оружане снаге нису имуне од драстичног кршења ратног међународног права и људских права уопште. Ако се томе дода и слично поступање британских снага у рејону Басре, поступање према затвореницима у затвору Гванта-

ГУБИЦИ

Укупни губици јединица војне полиције из састава свих земаља износе најмање 105 припадника, или око 4% укупног броја погинулих. Према подацима из априла 2006. године војна полиција КоВ САД је имала 70 погинулих и око 200 рањених и повређених војника, што чини око 3% укупног броја погинулих америчких војника. Војна полиција Ваздухопловних снага (експедициони одред дејствује у саставу КоВ у обезбеђењу база) и имала је 4 погинула припадника. Јединице војне полиције коалиционих снага имале су још 28 погинулих од којих 11 Британаца (10,5% британских губитака) и 14 Италијана (карабињери - 50% италијанских губитака). Број погинулих припадника војне полиције је вероватно и нешто већи јер нема јасно наведених података о погинулим припадницима војне полиције маринског корпуса (експлицитно су наведена два припадника антитерористичког батаљона и један из батаљона за обезбеђење 4.МЕБ, који генерално припадају снагама војне полиције) и свих јединица војне полиције које се налазе у структури националних контингента савезничких снага.

Припадници војне полиције Велике Британије, КоВ САД и Италије

намо и у Авганистану, може се с правом тврдити да нехумано поступање према затвореницима није само "привилегија" "нетрансформисаних" војски већ и оних чије државе свима држе придику у лудским правима.

Веома значајна активност војне полиције у Ираку јесте и активно учешће у оспособљавању полиције и војске нових ирачких власти. У камповима за обуку спроводио се вишенедељни тренинг нових припадника полиције, а на терену мониторинг и непосредна помоћ у формирању полицијских станица и обављању дужности. Припадници војне полиције, заједно са инструкторима цивилне полиције, до краја 2005. године обучили су око 80.000 припадника нове ирачке полиције. Неколико припадника војне полиције је и погинуло у нападима на полицијске станице нове ирачке полиције. Драстичан пример је погибија шест припадника војне полиције Велике Британије у нападу побуњеника на једну полицијску станицу на југу Ирака. Обука ирачке полиције и у наредном периоду остала је једна од најзначајнијих активности војне полиције. На овом задатку ће бити ангажован већи број (америчка штампа наводи број од преко 2.000 инструктора) посебно регрутованих припадника резервног и активног састава (из трупе и Школе војне полиције). Добар број припадника резервног састава војне полиције који се ангажује у обуци су искусни полицајци, припадници редовног састава америчке цивилне полиције.

Војна полиција активно учествује и у тзв. војним операцијама на урбанизованом терену, што се у пракси спроводило као потрага и борба са герилцима и траженим припадницима Садамовог режима. На тим задацима војна полиција је спроводила непосредну борбену подршку лаким пешадијским јединицама у саставу бригадних борбених тимова (Brigade Combat Team) у борбама са герилцима. У тим акцијама војна полиција је била задужена за блокаду ширег простора и претрес објеката након проласка борбених пешадијских јединица које су ломиле отпор федајина. Током претреса простора и објеката војна полиција је издвајала сумњиве особе, приводила их и евидентирала лица користећи аутоматизовани систем за биометрију (Biometric Automated Taysset System – BATS). На тај начин се прави база података сумњивих лица, која садржи фотографију, отиске прстију и скенирани снимак дужице ока. Тако је војна полиција долазила до значајних обавештајних и криминалистичких података, који су касније коришћени за откривање руководиоца бившег режима и федајина. Осим у борбеним акцијама војна полиција је самостално или у координацији са јединицама за специјалне операције спроводила и спроводи изненадне упаде (рејд) у објекте, квартове и мања насеља, у потрази за криминалцима, герилцима и припадницима бившег режима.

Највише припадника војне полиције страдало је приликом праћења и обезбеђења конвоја и патролирања. Најчешћи узрок је експлозија подметнутих импровизованих направа на путу и поред њега, а затим дејство лаким стрељачким оружјем. Око 15% укупног броја погинулих и рањених страдало је у разним неборбеним инцидентима, најчешће у саобраћајним удесима. Међу по-

ЗАЈЕДНИЧКИ ЗАДАТАК

Осим јединица војне полиције оружаних снага САД и друге савезничке земље су ангажовале јединице војне полиције. Највеће контингенте имале су Италија (јединица из састава карабинјера, јачине батаљона, која је 2004. године претрпела велике губитке у нападу на команду Италијанских снага у граду Насирији), Велика Британија (један пук војне полиције), Пољска (једна чета), Чешка (једна чета ВП у саставу Британског контингента), Румунија (једна чета у саставу британског контингента), Холандија (један вод), Филипини (једна чета до повлачења контингента), Бугарска (одељење у саставу националног контингента). У захтевима савезницима за слање појачања у Ирак, војна полиција је формација која се увек тражи.

гинулим припадницима војне полиције је и командант 716. БВП потпуковник Ким Орландо, који је погинуо 16. октобра 2003, са два своја војника (још седам је рањено) код Кербале.

■ БОРБА ПРОТИВ КРИМИНАЛА

Америчке оружане снаге у сва три вида имају, као посебну компоненту, криминалистичку војну полицију (Criminal Investigation Department – CID). Формирана је у три самосталне видовске команде (Морнарица и Марински корпус имају јединствену криминалистичку команду). Те јединице војне полиције су задужене за вођење криминалистичких истрага у сложенијим случајевима, истраживање случајева организованог криминала, ратних злочина и злоупотреба у набавкама за потребе оружаних снага. Такође, у координацији са обавештајном службом имају активну улогу у борби против тероризма. Тако су се припадници те категорије војне полиције нашли у Ираку и пратили кретања која се тичу тог ратишта, следећи токове организованог криминала и терористе који делују на том простору.

Тежиште њиховог рада било је на превентиви и спречавању крађа америчке војне опреме током транспорта и повратка са ратишта, али и на пресецању токова шверца оружја, дроге (која је озбиљан проблем у америчкој војсци), а у Ираку и на очувању разних уметнина и археолошког блага. Као резултат тог рада заплењено је више хиљада комада разних археолошких предмета, оружја и минско-експлозивних средстава из ратног плена, а проналажена је и дрога.

За потребе документовања злочина бившег ирачког режима обављено је више десетина криминалистичких увиђаја и других радњи на местима злочина. Вођене су и воде се бројне истраге о нападима на нове ирачке власти и америчке снаге. Тимови CID су поставили и обавезни саставни делови заједничких снага војне полиције у подршци разним борбеним, противгерилским акцијама у Ираку.

Војна полиција у саставу оружаних снага САД добија све значајнију улогу. Дејства у Ираку су то и потврдила. Она је постала незамењива снага у фази консолидације власти на терену након завршетка офанзивног дела рата и универзално употребљива војна јединица. Такође, полазећи од сопствених (Панама, Авганистан, Сомалија), али и страних искустава (укључујући и она на простору бивше Југославије), војна полиција је организована да дејствује као врло значајан елемент борбене подршке у противобуњеничким, противгерилским и противтерористичким дејствима. Војна полиција оружаних снага САД у Ираку поседује све добре особине модерне полиције, а према потреби и лаке, брзо покретне пешадије специјализоване за дејства у урбаном простору. Зато војна полиција у оквиру трансформације оружаних снага добија све значајнију улогу. У наредном периоду она ће, заједно са инжењеријом, јединицама за психолошка дејства и цивилне послове, бити знатније повећана, чак за око 10.000 људи и нарасти до око 60.000 људи у КоВ (активном саставу, Националној гарди и резерви). То повећање оствариће се на рачун других родова, пре свега артиљерије и противавионске артиљерије. Такве промене ће вероватно следити и војна полиција у Маринском корпусу. ■

Мр Драгољуб ЈЕВЂОВИЋ